

"The American Dream" är en europeisk produkt

Européer har alltid vacklat mellan beundran och förakt i sin inställning till Amerika. Antiamerikanismen är en allt svagare strömning, åtminstone i Sverige. Den amerikanska drömmen, den som egentligen är en europeisk dröm lever vidare som en stark kraft vid sidan av hatet.

AMERIKA - VÅRT ÖDE

Sommaren 1951 sålde Eric och Hilda Swahn det mesta av sitt lilla bohag och köpte en enkel flygbiljet över Atlanten åt sig själva och dottern Inga. I september lämnade de för sista gången hemmet i Västerås. Färden gick via Bromma och London till Ottawa och vidare med tåg till Vancouver. Ett par veckor efter avresan från Sverige klev de av färjan i Victoria på Vancouver Island. Några månader senare köpte de för lånade pengar ett litet hus vid Shawnigan Lake några mil norr om Victoria.

Då var Eric 38 år gammal, Hilda 41 och Inga 12. Nu bor de sedan länge i det lilla prydliga villasamhället Powell River på fastlandet ett tiotal mil norr om Vancouver. Inga är 62 och skild sedan några år. Hon har två vuxna döttrar, varav den ena också är bosatt i Powell River. Eric är 88 och Hilda 91. Eric hör dåligt och Hilda har problem med minnet. De har levat ett slitsamt liv men Eric har understundom gjort "good money, you know", som han säger med sina tunga svenska brytning, och har en bra pension.

Från vardagsrummet i den lilla vita trävillan har de en fantastisk utsikt västerut över det breda sundet mellan fastlandet och Vancouver Island. Hilda visar stolt upp hemmet med gillestuga i källaren. Det är december. Huset är dekorerat med svenska julpyrnader och det stundar pepparkaksbak. Jag funderar ett ögonblick på hur deras liv hade gestaltat sig om de hade stannat i Sverige. Men det är en akademisk fråga. De ångrar sig inte. De drömde om ett bättre liv och de vågade försöka realisera sin dröm.

De vandrade i fotspår som hade trampats upp av miljontals fattiga men driftiga européer under de föregående 100 åren: alla de människor som, besjälade av tanken att bryta med fattigdom och social underordning, som de av födsel och rigida samhälls-

strukturer predestinerats till i sina hemländer, skaffade enkelbiljet till Nordamerika där initiativkraft, förmåga, mod och beslutssamhet vågade tyngre än stamtavlan. Amerika gillar en uppkomling och alla drömmer om att bli en. Det är The American Dream, i begynnelsen en europeisk dröm, fattiga européers dröm om ett rikare och friare liv på andra sidan Atlanten.

Amerika - en beundrad modell

Tron på möjligheterna att av egen kraft förverkliga drömmen har skapat världens ekonomiskt, vetenskapligt, tekniskt och kulturellt mest framgångsrika nation och som en konsekvens därav också den politiskt och militärt starkaste. Framgången har gjort Amerika både till en beundrad modell och ett objekt för passionerad avsky. Även i Europa, som borde älska Amerika som man älskar ett framgångsrikt barn. Men när emigranterna gav sig av kallades de svikare och förrädare av eliten i sina hemländer och de emigranter som senare stolt kunde visa upp sin framgång och nyvunna rikedom fick hetta skrytsamma och vulgära. De hade kanske pengar men de saknade de fina anor och manér som den gamla världens överklasser odlade för att skilja sig från kreti och pleti.

Amerika - ett hot

Den gamla världens tongivande kretsar föraktade sin oborstade unga bastard på andra sidan Atlanten, såsom folk med gamla pengar brukar rynka på näsan åt uppkomlingar. Uttryckt i mer ideologiska termer upplevde Den gamla världens eliter med rätta det friare, mer råbarkade och oförblommerat penning- och framgångsdyrkande Amerika som ett hot mot sin samhällsordning där folk visste sin plats. Numera är den moderniserings- och Europa genomförd. Det är ingen merit att veta sin plats här heller men de gamla aristokratiska attityderna till Amerika, som kulturellt osofistikerat och vulgärt dyrkande pengar och individuell framgång har

överlevt och legerats med vänsterns ideologiska antikapitalistiska amerikakritik till en antiamerikanism som blivit ryggsärgsreflex hos många européer, en pk-attityd.

Amerika - en levande demokrati

Den tar sig bland annat uttryck i ett ständigt framhävande av de förmenta fejen och baksidorna i det amerikanska samhällsbygget. De goda sidorna: den levande demokratin, de övertroffade möjligheterna till individuellt självförverkligande, ekonomins enorma styrka, den kulturella vitaliteten, den tekniska och vetenskapliga tätpositionen, allt detta erkänns i sämsta fall inte alla av antiamerikanismen och i bästa fall blir det till en pliktskyldig detalj före det stora antiamerikaniska MEN:et som inleder uppräkningen av syndaregisteret. Det brukar omfatta dödsstraffet, rätten att inneha skjutvapen, våldstendenserna, de sociala klyftorna, fattigdomen bland de svarta, kriminaliteten, pengarnas betydelse i politiken, Stjärnornas krig, internationellt maktfullkomlighet, den bigotta kristna högern, att USA stöder Israel samt att George W Bush är president.

Till antiamerikanismen hör också att tillvita USA ansvar för allsöns olika eländen i världen, till exempel den omfattande barnadödigheten i Irak. Saddam brukar inte nämnas i sammanhanget. Den senaste varianten av sådana bevislösa och senaviktiga besymlingar är påståendet att de amerikanska bombningarna i Afghanistan skördat fler civila dödsfall än terrorråden i USA den 11 september. Vem är det som räknat och hur har det gått till?

Amerika - en starkt akt granska

Antiamerikanismen har understundom varit illa dold utrikespolitik på olika håll i Europa, mycket viktigare faktor för USA:s inflytande i världen än den amerikanska armén. Men det har vi missat.

inte minst i Sverige. Här har dock en förändring inträffat som blivit allt tydligare sedan den 11 september. Så här uttryckte sig Göran Persson i en intervju nyligen:-

"Det finns någonting av antiamerikanism som dröjer sig kvar i svensk debatt. Det finns stor anledning att kritisera USA på många sätt. För vad de gjort under 60-, 70- och 80-talet internationellt. Det finns stor anledning att granska stormakten USA och de enorma resurser den förfogar över. Det finns stor anledning att uppröras över de sociala orättvisorna i USA. MEN samtidigt:

"De hade kanske pengar men de saknade de fina anor och manér som den gamla världens överklasser odlade för att skilja sig från kreti och pleti"

Vi åker dit. Vi kommer till en levande politisk miljö som är mer vital än någon europeisk. En debatt som är främare, öppnare och mer granskande än vad vi bara kan hoppas på i våra bästa europeiska stunder. Det är en stor, öppen demokrati som har gett så oerhört många unga svenska människor, på väg in i vuxenlivet, en första ordentlig insikt om vad eget initiativ och gemensamt ansvarstagande faktiskt kan betyda.

Amerikanska universitet är naturligtvis en mycket viktigare faktor för USA:s inflytande i världen än den amerikanska armén. Men det har vi missat."

Amerika - en dröm värd att bejaka

Observera ordningen. Persson börjar med några kritiska synpunkter innan han skjuter in ett "men" och övergår till sitt amerikabejakande huvudbudskap.

Med de antiamerikaniska är det tvärtom, deras kritik kommer alltid efter men:et och de är blinda för den konstruktiva kraften i The American Dream.

AXEL ODELBORG

ALINGES RAZZIA

M! gör mig GLAD!

Men går nya BLM! att använda? Jatack! Recensionsavdelningen ligger som en brusande bakvagn och här provas nya grepp att beskriva texters tuggmotstånd. Friheten kan illustreras av Malin Krautmeiers egocentriskt snackiga inledning av en recension av Bruno K Öijer och Olle Törnwall. Så snått-rikt privat skriver annars bara rockrecensioner. Det är högt i tak på nya BLM! Taket är avlyft, pulveriserat och hela världen rusar in.

SOM FILM! Nu knyts litteratur och film samman. Eva af Geijerstam strövar runt i italienska Cinecittà. Detta faktafuriösa reportage är tillsammans med Annina Rabes berättelse om köpparadisat Ullared (en sorts Thore Skogman/Felliniparadis för folkhemsspanare) tillräckligt för att motivera ett impuls köp av BLM! nr 1. Zadie

Smiths skoningslöst svarta och listigt frisurande reflexioner om ett liv efter elfte september är en annan läckerhet. Och det fortsätter. Kristoffer L ska absolut skriva mer själv. För att han är en lysande stilist och för att ge BLM! en än mer personlig doft.

Jag blev glad. Här rivs för ljus och luft. Tolkiengörns överlåter jag åt de närmast skojande. När sen sambandet mellan film & litteratur görs organiskt tydligt så att vi känner hur varje ord är en filmtrampolin och varje bild ett hugskott ur samma själens grammatik som Nya Testamentet - då är vi alla prenumeranter.

PS. De stora blågrå ytor och öppna arealerna i layouten är frizoner för det nyaste riket. BLM! är en diskret snyting med kärleken som motor. Jag blev GLAD! = närvarande och mottaglig. DS.

KJELL ALINGE alinge@kyss.se

TV i kväll onsdag 23 januari

SVT1

18.00-19.00 Bolibompa
18.00 Abrakadabra
18.30 Förvandringsmaskinen:

Nya Äventyr
19.00 Trollkarlen
19.15 Två riderfärdiga riddarbröder
19.30 Rapport
20.00 Antikundan
21.00 Otröligt Antik
21.30 Film: Lugnt vatten
23.05 Rapport
23.15 Kulturmyterna (R)
23.25-23.55 Upprättigt sagt

SVT2

18.00 Aktuellt
18.15 Go'kväll
18.55 Lottodragningen
19.00 Kulturmyterna
19.10 Regionala nyheter
19.30 Viest finns det spelman i byn!

20.00 Dokumentären: Spela, bonde, spela!
21.00 Aktuellt
21.30 A-ekonomi
21.40 Regionala nyheter
21.50 Sportnytt

22.05 Aktuellt

22.10 Debatt
23.10 Lotto med Vikinglotto
23.15-0.40 Warriors (R)

TV3

18.20 Alla älskar Raymond
18.50 TV3 Direkt
19.00 Nanny
19.30 Sabrina - tonårshäxan
20.00 Förhåvad
20.55 TV3 Direkt
21.00 Film: Misstänkt för mord
22.45 TV3 Direkt
22.55 TV3 Sport
23.05 Seinfeld
23.35 Alla älskar Raymond
0.05 Cityaktör
1.00 Nash Bridges
1.55 Walker Texas Ranger
2.50 Förhåvad (R)
19.30 Viest finns det spelman i byn!
4.15-5.10 Baywatch (R)

TV4

18.10-19.00 Nyheter
18.10 Lokala nyheter
18.25 Vädret
18.30 Nyheter

18.50 Ekonominyheter

19.00 Jeopardy!
19.30 Nya tider
20.00-21.00 Skilda världar
20.25 Om en bok
20.30 Skilda världar, forts
21.00-22.00 Dokumentären:
Trillingarna
21.25 Om en bok
21.30 Dokumentären:
Trillingarna, forts
22.00-22.30 Nyheter
22.15 Lokala nyheter
22.17 Vädret
22.20 Sporten
22.30 Vinnare: V64
23.00-0.00 Martial Law
23.25 Om en bok
23.30 Martial Law, forts
0.00 Nyheter och vädret
0.15-1.55 Film: Kärlek vid första bettet
1.05 Om en bok
1.10 Kärlek vid första bettet, forts
1.55-2.40 Kvinnoängslert

TV8

Finansnytt
20.58 och
Nyheter från Inga ö
visas.
18.00 Vaper
19.00 Eibell
20.05 Kvinn
21.00 Portä
22.10 Korsf
Debatt. Sista
22.40-6.00

Kanal 5

18.00 Värdet (R)
18.30 Spin City (R)